

Sloboda izražavanja – presude Evropskog suda za ljudska prava

Bilten XXIV: PREGLED PRESUDA IZ OKTOBRA 2013.

7. novembar 2013.

Tokom oktobra 2013. godine, Evropski sud za ljudska prava je donio presude u sljedećim slučajevima koji su se ticali slobode izražavanja:

- ***Cholakov protiv Bugarske*** (predstavka br. 20147/06), 1. oktobar 2013. (osuda demonstranta koji je protestovao protiv korupcije u lokalnoj upravi prekršila je pravo na slobodu izražavanja);
- ***Yalçinkaya i drugi protiv Turske*** (predstavke br. 25764/09, 25773/09, 25786/09, 25793/09, 25804/09, 25811/09, 25815/09, 25928/09, 25936/09, 25944/09, 26233/09, 26242/09, 26245/09, 26249/09, 26252/09, 26254/09, 26719/09, 26726/09 and 27222/09), 1. oktobar 2013. (osuda zbog podržavanja terorističkog vođe prekršila je pravo na slobodu izražavanja);
- ***Ricci protiv Italije*** (predstavka br. 30210/06), 8. oktobar 2013. (osuda na uslovnu kaznu i naknadu štete zbog objavljivanja povjerljivih informacija prekršila je pravo na slobodu izražavanja);
- ***Cumhuriyet Vakfi i drugi protiv Turske*** (predstavka br. 28255/07), 8. oktobar 2013. (zabrana ponovnog objavljivanja izjave političara izabranog za predsjednika prekršila je pravo na slobodu izražavanja);
- ***Jean-Jacques Morel protiv Francuske*** (predstavka br. 25689/10), 10. oktobar 2013. (osuda lokalnog političara zbog klevete prilikom kritikovanja gradonačelnika prekršila je pravo na slobodu izražavanja);
- ***Print Zeitungsverlag GmbH protiv Austrije*** (predstavka br. 26547/07), 10. oktobar 2013. (presuda za naknadu štete protiv novinskog lista zbog ponovnog štampanja pisma sa bezrazložnim ličnim napadom na političare nije prekršila pravo na slobodu izražavanja);
- ***Mehmet Hatip Dicle protiv Turske*** (predstavka br. 9858/04), 15. oktobar 2013. (osuda zbog kritikovanja vladine politike u odnosu na Kurde prekršila je pravo na slobodu izražavanja);
- ***Bülent Kaya protiv Turske*** (predstavka br. 52056/08), 22. oktobar 2013. (osuda zbog parola koje su uzvikivali prisutni na mitingu prekršila je pravo na slobodu izražavanja);

- **Soltész protiv Slovačke** (predstavka br. 11867/09), 22. oktobar 2013. (osuda zbog klevete zbog citiranja izjave policajca prekršila je pravo na slobodu izražavanja);
- **Ristamäki i Korvola protiv Finske** (predstavka br. 66456/09), 29. oktobar 2013. (osuda zbog klevete zbog emisije o privrednom kriminalu prekršila je pravo na slobodu izražavanja).

Presude su se odnosile na sljedeća pitanja:

- **Cholakov protiv Bugarske** (predstavka br. 20147/06), 1. oktobar 2013: osuda demonstranta koji je protestovao protiv korupcije u lokalnoj upravi prekršila je pravo na slobodu izražavanja

Slučaj se ticao pojedinca koji je došao u sukob sa policajcima – iz nepoznatih razloga – i dobio opomenu da se uzdrži od „neprirodnih i neprikladnih radnji... upućivanja neprirodnih riječi predstavnicima državnih organa, i kršenja javnog reda...“. Sedmicu kasnije je na ulicama protestovao protiv korupcije u gradskoj upravi. Vezao se lancem za metalni stub i uzvikivao parole preko megafona: „Svi su oni kriminalci“, „Tužilac je mafijaš“, „Gradonačelnik je mafijaš“, "Političke prostitutke“ i "Grupa političkih prostitutki". Kada je odbio da prestane to da radi, uhapšen je i osuđen zbog „huliganizma“ na deset dana zatvora.

Evropski sud je smatrao da su osuda i zatvor prekršili pravo na slobodu izražavanja. On je smatrao da je intervencija bila nesrazmjerna, iako je imala za cilj očuvanje legitimnih ciljeva „javnog reda“ i „autoriteta sudstva“, i da stoga nije bila „neophodna u demokratskom društvu“. On je podsjetio da javni funkcioneri moraju tolerisati kritiku svog rada. Sud je takođe konstatovao da je podnosilac predstavke pokušao da doprinese javnoj debati o upravljanju gradom uoči lokalnih izbora i da zbog toga izrečeni komentari predstavljaju pitanje od javnog interesa. Sud je takođe napomenuo da, iako su bili provokativne, izjave podnosioca predstavke nijesu bile naročito skandalozne, šokantne ili klevetničke, kao ni njegovo postupanje (vezivanje za metalni stub i upotreba megafona). Na kraju, Sud je zaključio da je kazna od deset dana zatvora bila nesrazmjerna u datim okolnostima.

- **Yalçınkaya i drugi protiv Turske** (predstavke br. 25764/09, 25773/09, 25786/09, 25793/09, 25804/09, 25811/09, 25815/09, 25928/09, 25936/09, 25944/09, 26233/09, 26242/09, 26245/09, 26249/09, 26252/09, 26254/09, 26719/09, 26726/09 and 27222/09), 1. oktobar 2013: osuda zbog podržavanja terorističkog vođe prekršila je pravo na slobodu izražavanja

Slučaj se ticao 19 osoba koje su uputile pismo lokalnom tužiocu u vezi sa vođom PKK-a, Abdulahom Odžalanom (*Abdullah Öcalan*), u kojem su Odžalana nazvali „sayin“, što je riječ kojom se izražava ljubavnost. PKK se smatra terorističkom organizacijom. Oni su osuđeni zbog podržavanja vođe terorističke organizacije na novčanu kaznu od 1500 turskih lira.

Evropski sud je smatrao da je osuda prekršila pravo na slobodu izražavanja. On je zaključio da, osim upotrebe riječi „sayin“, podnosioci predstavke nijesu hvalili Odžalana, niti su podsticali nasilje i teror.

- *Ricci protiv Italije* (predstavka br. 30210/06), 8. oktobar 2013: osuda na uslovnu kaznu i naknadu štete zbog objavljivanja povjerljivih informacija prekršila je pravo na slobodu izražavanja

Podnosilac predstavke je producent i voditelj satiričnog TV programa, koji je došao do povjerljivih snimaka iz emisije drugog emitera – RAI, na kojima je zabilježena burna rasprava dva gosta u jednoj TV emisiji. On je odlučio da prikaže snimak sa ciljem da razotkrije kako RAI namjerno izaziva rasprave među svojim gostima da bi zabavio publiku. Protiv podnosioca predstavke su pokrenuti i građanski i krivični postupak. U građanskom postupku, RAI je tužio podnosioca predstavke zbog otkrivanja povjerljivih informacija i dobio naknadu štete od 30 000 eura. Niži sud je takođe izrekao uslovnu kaznu, ali je ona preinačena u žalbenom postupku iz tehničkih razloga.

Evropski sud za ljudska prava je utvrdio da je naložena naknada štete prekršila pravo na slobodu izražavanja. On je smatrao da je tema emisije gospodina Riccija predstavljala pitanje od javnog interesa – a to je „pravo lice“ televizije u savremenom društvu. Međutim, Sud se nije složio da je bilo neophodno da podnosilac predstavke objavi povjerljive informacije – on je mogao da pokrene debatu o tom pitanju na drugi način. Podnosilac predstavke je trebalo da bude svjestan da bi emitovanjem snimka prekršio njegovu povjerljivost i stoga je prekršio novinarsku etiku. U tom smislu osuda nije prekršila pravo na slobodu izražavanja. Međutim, Sud je zaključio da su zatvorska kazna, uprkos tome što je preinačena, i naložena naknada štete, sveukupno bili nesrazmjerni.

- *Cumhuriyet Vakfi i drugi protiv Turske* (predstavka br. 28255/07), 8. oktobar 2013: zabrana ponovnog štampanja izjave političara izabranog za predsjednika prekršila je pravo na slobodu izražavanja

Podnosioci predstavke su glavni urednik i pisac uvodnika časopisa sa nacionalnom pokrivenošću. Godine 2007, Cumhuriyet je na prvoj stranici objavio oglas koji je sadržao citiranu izjavu političara: "Ovo je kraj republike u Turskoj... Mi definitivno želimo da promijenimo sekularni sistem - Abdullah Gül". Ispod citata se nalazio slogan „Čuvajte svoju Republiku“, zajedno sa slikom naslovne strane novina. Sljedećeg dana, novinski list je objavio kratak članak sa objašnjenjem da je citat preuzet iz intervjua britanskih novina. Političar je zatražio i dobio sudsku zabranu kojom je novinski list spriječen da ponovo objavi citat. Zabrana je bila na snazi godinu dana – kada je političar postao predsjednik odustao je od postupka.

Evropski sud je smatrao da je sudska zabrana prekršila pravo novinskog lista na slobodu izražavanja. On je konstatovao da je obim zabrane bio veoma širok, što bi se moglo tumačiti kao zabrana izvještavanja o bilo kojoj političkoj izjavi političara koja se odnosi na pitanje sekularnosti u Turskoj. To je značilo da je zabrana bila podložna zloupotrebi i da je mogla da ima obeshrabrujući efekat na turske medije u cjelini. Osim toga, zbog odsustva roka ili bilo kakvog ponovnog razmatranja, zabrana je ostala na snazi više od 10 mjeseci, uključujući i dva kruga predsjedničkih izbora. To je spriječilo novinu da doprinese javnoj raspravi u ključnom trenutku u političkoj istoriji Turske. Takođe, Sud je konstatovao da novina nije bila u mogućnosti da ospori zabranu više od mjesec dana nakon što je prvi put određena. S obzirom na brzinu širenja vijesti, to nije bilo dovoljno brzo. Na kraju, Sud je uzeo u obzir potencijalnu oštru kaznu u slučaju kršenja zabrane (zatvor od jednog do šest mjeseci).

- **Jean-Jacques Morel protiv Francuske** (predstavka br. 25689/10), 10. oktobar 2013: **osuda lokalnog političara zbog klevete prilikom kritikovanja gradonačelnika prekršila je pravo na slobodu izražavanja**

Podnosilac predstavke je opštinski odbornik koji je osuđen za klevetu jer je na konferenciji za novinare kritikovao zaradu i uslove zapošljavanja jednog javnog funkcionera. Javni funkcioner ga je nakon toga tužio zbog klevete.

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da je osuda zbog klevete prekršila pravo na slobodu izražavanja. On je smatrao da su se primjedbe odnosile na pitanje od javnog interesa i istakao da je podnosilac predstavke govorio na konferenciji za novinare u svojstvu opštinskog odbornika. To znači da su komentari očigledno predstavljali „politički govor“, koji se ne smije olako ograničavati. Takođe, podnosilac predstavke je prvenstveno imao za cilj da kritikuje odluku lokalnog gradonačelnika da otvori radno mjesto za javnog funkcionera, a ne da kritikuje samog javnog funkcionera. Iako je govor bio u određenoj mjeri provokativan, nazivajući radno mjesto javnog funkcionera „lažnim poslom“, njime nijesu prekoračene granice dozvoljenog.

- **Print Zeitungsverlag GmbH protiv Austrije** (predstavka br. 26547/07), 10. oktobar 2013: **naložena naknada štete protiv novinskog lista zbog ponovnog štampanja pisma sa bezrazložnim ličnim napadom na političare nije prekršila pravo na slobodu izražavanja**

Slučaj se ticao novinskog lista koji je izvještavao o anonimnom pismu koje je kružilo u lokalnoj sredini i koje je sadržalo oštru kritiku dvojice lokalnih političara. U pismu su postavljena pitanja „Da li biste kupili automobil od ovog čovjeka?“, „Da li biste rizikovali svoj novac zbog obećanja ovog čovjeka?“, i dovelo u pitanje da li je on prava osoba za javnu funkciju. Novinski list je u okviru članka objavio i pismo. Političari su tužili novinski list zbog klevete i dobili naknadu štete od po 2000 eura.

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da naložena naknada štete nije prekršila pravo novinskog lista na slobodu izražavanja. Iako je tema članka bila pitanje od javnog interesa – predstojeći lokalni izbori – Sud je smatrao da je anonimno pismo predstavljalo bezrazložan napad na ugled političara. Ponovljeno štampanje pisma je prekoračilo dozvoljene granice izvještavanja. Sud je takođe smatrao da je originalno pismo kružilo među samo nekoliko stotina ljudi, dok je novinski list njegovim objavljivanjem dao pismu mnogo veći broj čitalaca, i zaključio da naknada štete nije bila nesrazmjerna.

- **Mehmet Hatip Dicle protiv Turske** (predstavka br. 9858/04), 15. oktobar 2013: **osuda zbog kritikovanja vladine politike u odnosu na Kurde prekršila je pravo na slobodu izražavanja**

Podnosilac predstavke je novinar koji je osuđen zbog članka u kojem je kritikovao politiku lokalne vlasti, osuđujući ekonomsku situaciju i rast trgovine drogom. On je takođe tvrdio da su Kurdi u regionu bili žrtve politike asimilacije i genocida.

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da je osuda prekršila pravo na slobodu izražavanja. Konstatovao je da je članak nesporno bio zlonamjerna, s izrazima poput: „ratne mašinerije“, „spaljivanje sela“, „genocid“, „ubistvo“, „mučenje“ i „ugnjavanje“. Članak se takođe bavio

pitanjima kao što su depopulacija regiona, nizak ekonomski razvoj, političko nasilje i represija nad Kurdima i širenje trgovine drogom, a podnosilac predstavke je apelovao na svoje čitaoce da promovišu mir i slobodu. Sud je smatrao da iako je članak imao negativan stav prema državnoj politici, nije pozivao na nasilje, oružani otpor ili ustanak i da se s toga ne može smatrati „govorom mržnje“.

- **Bülent Kaya protiv Turske** (predstavka br. 52056/08), 22. oktobar 2013: osuda zbog parola koje su uzvikivali prisutni tokom govora na mitingu prekršila je pravo na slobodu izražavanja

Podnosiocu predstavke je naloženo da plati novčanu kaznu jer je održao govor na mitingu koji je 2003. godine organizovala jedna politička partija. Tokom njegovog govora, publika je uzvikivala parole u znak podrške Abdulahu Odžalanu (*Abdullah Öcalan*), osuđenom teroristi, uključujući „Živio naš lider Abdulah Odžalan“, „Zub za zub, krv za krv, uz tebe smo Odžalan“, i „ne kajemo se ni zbog čega, mi podržavamo Odžalana“. On je osuđen zbog „veličanja zločina i zločinca“ i određena mu je novčana kazna od 2000 turskih lira.

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da je osuda prekršila pravo na slobodu izražavanja. Utvrdio je da govor podnosioca predstavke nije pozivao na nasilje ili ustanak i da nije predstavljao govor mržnje. Iako su prisutni uzvikivali parole u znak podrške Odžalanu dok je podnosilac predstavke držao govor, on ih u svom govoru nije pozivao da to čine. U svakom slučaju, Sud je zaključio da nije vjerovatno da bi ove parole mogle imati uticaj na državnu bezbjednost ili javni red i mir.

- **Soltész protiv Slovačke** (predstavka br. 11867/09), 22. oktobar 2013: osuda zbog klevete zbog ponavljanja izjava policajca prekršila je pravo na slobodu izražavanja

Podnosilac predstavke je novinar koji je objavio članak o nestanku lokalnog biznismena i službenika, u koji je uključio i izjavu policajca koji je bio zadužen za istragu, koja je implicirala na to da je lokalni advokat i preduzetnik umiješan u njegov nestanak. Advokat/preduzetnik je tužio novinara za klevetu.

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da je osuda zbog klevete prekršila pravo novinara na slobodu izražavanja. On je smatrao da lokalni sudovi nijesu uzeli u obzir činjenicu da su se navodili pitanja od javnog interesa, niti su razmotrili da li je članak objavljen sa dobrom namjerom i u skladu sa novinarskom etikom. Lokalni sudovi su na sličan način odbacili kredibilitet policajca kao izvora informacija. Oni su samo razmotrili, koristeći metod kasnog uviđanja, da li će nekoliko godina kasnije biti dokazana tačnost navoda, što nije bilo u skladu sa Evropskom konvencijom. Sud je napomenuo da novinar može razmatrati da li je izvor informacija pouzdan u odnosu na datu situaciju, i da je, u skladu s tim, policijski službenik zadužen za istragu bio dobar izvor informacija.

- **Ristamäki i Korvola protiv Finske** (predstavka br. 66456/09), 29. oktobar 2013: osuda zbog klevete zbog emisije o privrednom kriminalu prekršila je pravo na slobodu izražavanja

Podnosioci predstavke su novinari koji su osuđeni zbog klevete jer je u njihovoj TV emisiji o privrednom kriminalu pomenuto da je policija istraživala finansijske aktivnosti poznatog finskog biznismena. Finski sudovi su utvrdili da je u emisiji nagovješteno da je biznismen bio kriv za zločin.

Evropski sud je smatrao da je osuda prekršila pravo na slobodu izražavanja. Sud je konstatovao da je u emisiji kritikovan nedostatak saradnje između policije i poreskih organa u dva konkretna slučaja privrednog kriminala, i da je pomenut biznismen protiv kojeg je u to vrijeme vođen postupak zbog privrednog kriminala. Emisija je imala za cilj da razotkrije nepravilan rad uprave, a velikim dijelom je bila usmjerena na poreske organe. Emitovana informacija je bila činjenično tačna, predstavljena je na objektivan način, bez insinucija, i ton emisije nije bio provokativan ili pretjeran. Biznismen je već bio u centru pažnje, a pitanje privrednog kriminala je predstavljalo pitanje od javnog interesa. On je pomenut samo u kontekstu šireg problema i nije bilo nikakvih insinucija da je kriv za zločin.

Pripremio: Peter Noorlander, direktor Media Legal Defence Initiative, u saradnji sa HRA

British Embassy
Podgorica

Bilteni se objavljuju u okviru projekta "Monitoring novinarskih samoregulatornih tijela u Crnoj Gori" koji finansira Britanska ambasada u Podgorici.
